

2021-2025

Beitebruksplan for beiteområdene i Øystre Slidre

Sammendrag

Øystre Slidre har et totalareal på 963 km², av dette er 886 km² landareal (fra 01.01.21 er arealet utvidet med ytterligere 6 km² fra Skjel). Det er 86 km² vann (9%), 29,5 km² dyrka mark (3%) og 116 km² produktiv skog (13%). Over 400 km² er løvskog eller skogløs utmark.

Det har vært en nedgang i antall melkekyr og NRF-dyr, men en økning i dyr av kjøttfaser. Antall sau i utmarka har vært relativt stabilt siden midt på 90-tallet, med omkring 7000 sau/lam på beite.

Deler av utmarksbeitet i ØS er vegetasjonskartlagt, og beiteressursene er tallfestet av NIBIO. Omkring 300 km² ble kartlagt i 2019. Mye av det samme arealet (230 km²) ble kartlagt i 1970/71. Vi vet at endringer i utmarka skjer over tid og her har vi et 50-års perspektiv på kartlegginga. Metoden er i hovedsak den samme som ble utviklet av Bjor og Graffer på 60-tallet, forenklet med bruk av prøveflater og statistisk tilnærming.

For Øystre Slidre er det potensielle gjengroingsarealet 23% av kommunens totalareal. Det betyr at ei sterk landskapsendring er på gang, dersom beitetrykket blir for lavt i kombinasjon med lite bruk av andre skjøtselstiltak.

Beitekartleggingen viser av det er ca 45% utnyttelse av beitet i Øystre Slidre. Det er omtrent som gjennomsnittet for Oppland, men lavere enn resten av landet.

Innenfor rimelighetens grenser er stort dyretall og relativt høyt beitepress positivt for beitekvaliteten og kulturlandskapet. Intensiv beitebruk kan medføre utfordringer i områder med hytteutbygging og stor turisttrafikk, og eventuelt vanskeliggjøre foryngelse av skog.

Øystre Slidre er en stor hyttekommune med flere utbyggingsområder. Det er særlig stor aktivitet i området rundt Beitostølen. Berggrunns-forholdene tilsier at dette er noe av det mest næringsrike området og den frodigste vegetasjonen. Det kan være utgangspunkt for konflikter mellom beitenæring og fritidseiendommer. Sperregjerde eller inngjerding av hyttene er aktuelle tiltak, men må nedfelles i reguleringsplaner. Bruk av Nofence er interessant i fremtiden, og bør kunne nyttes i ulike sammenhenger. Øystre Slidre er også en «nasjonalparkkommune». Beliggenhet i forhold til nasjonalparkene Langsua og Jotunheimen gjør kommunen til et mye besøkt turistmål.

Beitebruksplanen beskriver situasjonen slik den er i dag, basert på et faktagrunnlag. Noen av de mest uttalte utfordringer blir drøftet. Avslutningsvis er det en tiltaksdel med en handlingsplan (vedlegg) med konkrete tiltak.

Beitebruksplanen skal være et grunnlag for beiteforvaltning i utmarka. Det legges opp til en formalisering av samarbeidet mellom kommune og beitenæring gjennom etablering av et beiteutvalg. Den praktiske gjennomføringen av beitedriften vil ligge til beitelagene. Øystre Slidre kommune er eier av planen, og er ansvarlig for fremtidig rullering.

Innhold

1.	Innledning.....	3
2.	Bakgrunn for arbeidet / målsetninger med planen.....	4
3.	Gjennomføring av arbeidet – planprosessen	6
4.	Bruken av utmarka	7
4.1.	Historisk utvikling i bruken av utmarka	10
4.2.	Naturgrunnlaget	11
4.3.	Klimatiske forhold.....	15
4.4.	Beiteretten / organisering av beitebruken.....	15
4.5.	Vurdering av beitekapasiteten / potensialet.....	17
5.	Andre forhold av betydning for planen	19
5.1.	Gjengroing og beiteutvikling over tid.....	19
5.2.	Støler / jordbruksareal i beiteområdene.....	20
5.3.	Hensynet rein og hjorteviltet	21
5.4.	Rovdyr.....	22
5.5.	Tekniske inngrep (fritidsbebyggelse og turisme)	23
5.6.	Bygdenære beiteområder.	23
5.7.	Verneområder / -interesser.	24
5.8.	Karbonbinding, CO ₂ og klimapåvirkning.....	24
6.	Tiltaksdel.....	26
6.1.	Etablering av beiteutvalg.....	26
6.2.	Styring av beitebruken	26
6.2.1.	Sperregjerder.....	27
6.2.2.	Elektronisk overvåking.....	27
6.2.3.	Nofence	28
6.3.	Geit på utmark.....	28
6.4.	Rydding og skjøtsel av beiteområder nær stølene.....	28
6.5.	Flytte besetninger til andre områder	30
6.6.	Regulering av beitesesongen.....	30
6.7.	Radioaktivitet	31
6.8.	Regime rundt saueholdet i Øystre Slidre.....	31
6.9.	Soneinndeling etter kvalitetskriterier	32
6.10.	Kartløsning i Valdreskart	32
6.11.	Beredskapsplan	32
6.12.	Informasjon og kommunikasjon.....	33

6.13.	Utbyggingsavtaler som finansieringskilde til landbrukstiltak.....	33
6.14.	Fjerning av farlige gjerder.....	34
6.15.	Manglende vegetasjonskartlegging.....	34
7.	Litteratur.....	35
8.	Vedlegg.....	36

1. Innledning

I kommunens planstrategi (2019) og arealplanens samfunnsdel (2021) er det nedfelt at det skal utarbeides beitebruksplan for utmarka i Øystre Slidre. Rune Granås, Norsk Landbruksrådgiving Innlandet, har vært engasjert som ekstern prosjektansvarlig i prosessen, og planen er utviklet i samarbeid med kommunen.

Hensikten med planen er å legge til rette for best mulig utnyttelse av beiteressursene i området samtidig som andre interesser i området ivaretas.

Øystre Slidre er av de største stølskommunen i Norge med melkeproduksjon på 51 støler i 2020. Landbruket har på en god måte forvaltet utmarka over lang tid, og kulturlandskapet er et resultat av denne bruken.

ØS kommune har i flere omganger fått utarbeidet vegetasjonskart, som nå omfatter 1/3 av utmarka i kommunen (NIBIO notat 2019 og NIBIO rapport nr. 07/2013). De første kartleggingene ble utført allerede i 1970. Dette området ble «retaksert» i 2013, og i tillegg ble det kartlagt to prøveflater, som grunnlag for rapport nr. 07/2013. Kartleggingen dekker hovedsakelig området sørvest i kommunen. I 2020 ble det taksert 70 km² ved Skaget, nordøst i kommunen.

ØS kommune har i sin landbruksplan 2009-2012 nedfelt som hovedmål B; å utvikle og styrke landbruket i kommunen. Delmål B2 er å «*styrke og utvikle stølsdrift som ei lønnsom og bærekraftig driftsform*» og delmål B3 er å «*styrke beitebruken i kommunen*».

Landbruksplanen er vedtatt i 2009, og er erstattet av en næringsstrategi, som del av samfunnsplanen.

I en presentasjon av utmarksbeite i Oppland (Yngve Rekdal. Sau og Geit nr. 1/2014) er det beskrevet at i Oppland som helhet er det 50% utnyttelse av beiteressursene.

Beitebruksplanen er ment som en dynamisk plan, der historikk, klima, naturgrunnlaget og beitekapasitet danner faktagrunnlaget og ligger fast, handlingsplan og tiltaksdel endres etter behov. Planen skal rulleres hvert 4. år og synliggjøre at utmarksnæringa gis en framtreddende plass. Handlingsplanen revideres hvert år i sammenheng med årlige kommunebudsjett.

Melkeproduksjonen har holdt seg oppe, med vel 6 mill. liter kumelk, men avdråttøkning gjør at det er færre melkekyr og driftsenheter enn tidligere. Fra år 2000 er antallet bruk med kumelk redusert fra 114 til 55 i år 2020. Antall melkekyr er i samme periode redusert fra 1204 til 901. Besetningene har i gjennomsnitt økt fra 11 til 16 melkekyr. Som ellers i landet ser vi nedgang i antall melkekyr samtidig som antall ammekyr øker. Totalt 37 ammekyr registrert i år 2000 er i ØS økt til 440 ammekyr i 26 besetninger på siste telling i 2020, som gir en gjennomsnittlig besetningsstørrelse på 17 ammekyr. Det var 8 geitebesetninger med 670 melkegeiter i år 2020. Storfe på beite (gjennom organisert beitebruk) har økt fra 150 i 2000 til 745 i 2020. Sauebesetningene i år 2000 var på 56 vinterfora (v.f.) sau og i 2007 på 78 v.f. sau. Antallet sau har holdt seg relativt stabilt de siste 20 årene og i 2020 vart det gjennom organiserte beitelag slept 7259 sau/lam, og det ble slept 85 ammegeit rapportert gjennom beitelaga.

Korndyrking er i praksis nesten fraværende i ØS. Klimatisk vil det være mulig å dyrke bygg. Det gir et potensiale til krossing av korn til eget kraftfôr, dersom det er gårdsbruk med «overskuddsareal».

2. Bakgrunn for arbeidet / målsetninger med planen.

Målsetningen med beitebruksplanen er å dokumentere beitebruken slik den drives, bidra til å synliggjøre verdiskapningen denne virksomheten står for og skape grunnlag for en god og oppdatert forståelse for beitenæringa hos politikere, forvaltning og samfunnet omkring. Samt å synliggjøre muligheter og potensiale for utvikling av framtidig beitebruk. Samtidig er det viktig å avdekke interessekonflikter og se på løsninger.

Det er et mål at tiltak og handlingsplanen tas opp til diskusjon i årsmøtene i beitelagene, Øystre Slidre fjellstyre og Slidre sau og geitavlslag, men også blant grunneierne i beiteområdene og kommunen. Hvert år meldes det inn gjennomførte tiltak, og det fremmes

nye tiltak. Beitebruksplanen revideres hvert 4. år. Eventuelle justeringer i handlingsplanen kan gjøres i de årlige økonomiplanene.

I handlingsplanen er det lagt inn et tiltak der det blir vurdert behovet for et beiteutvalg, med representanter fra grunneiere og beitenæringa.

Storfebesetningene har i betydelig grad gått fra NRF til kjøttfe. Besetningene har i gjennomsnitt økt (se kap 4.4) og beitemønsteret er endret. Det er derfor usikkert om dagens beitebruksregler/beitepraksis er tilstrekkelig til å styre beitebruken. Målet er å gjøre det enklere/mer oversiktlig for de som slipper eller har planer om å slippe beitedyr i utmarka.

Økt turisme vil føre til en økning i antall gjester som benytter allemannsretten. Dette kan skape utfordringer. Turistnæringa har et ønske om å unngå konflikter med beitende dyr og ønsker heller ikke å skape problemer for landbruk og støling. Derfor er det viktig med omforent tilrettelegging for gode passasjer, stier og traseer, samt skilting som oppfordrer til vettug omgang med naturen. Koblingen mot sti og løypeplan blir viktig for å finne konfliktreduserende løsninger. God tilrettelegging vil være positivt for alle parter.

Landbruk og støling er også svært positive verdier som turister, hytteeiere og fastboende setter stor pris på, og det ligger et potensiale for å utvikle tilleggsinntekter rundt dette for de som ønsker det. Samtidig er det viktig at landbruket kan drive godt, lønnsomt og være attraktivt for eksisterende og nye unge gårdbrukere.

Beitebruksplanen skal omfatte utmarka i Øystre Slidre kommune og skal legge til rette for mest mulig optimal utnyttelse av beiteressursene. Planen skal bidra til kunnskapsbasert beitebruk.

Hovedmål:

Beitebruksplanen skal bidra til kunnskapsbasert beitebruk, og omfatte områdene til beitelagene Skaget/Bitihorn, Haldorbu og Mellane/Fullsenn.

Delmål:

- Planen skal beskrive omfanget og verdien av beitebruken i dag.
- Planen skal beskrive beitekapasiteten i ØS innen nærmere angitte områder og for ØS som helhet, data fra vegetasjonskartlegging legges til grunn.
- Planen skal bygge på informasjon, kunnskap og erfaring med dagens beitebruk.
- Planen skal skissere hvordan beitebruken best kan styres og organiseres.
- Planen skal inneholde en handlingsdel som beskriver aktuelle tiltak som regulerer beitebruken slik at konflikter mellom beitebruk og annet arealbruk reduseres i størst mulig grad.
- Planen skal foreslå tiltak som fremmer beitebruken, som blant annet vurdering og nyetablering av slipplasser og sankeplasser for sau/storfe, finne gode regimer for hvor beitedyra skal styres, når de bør slippes, hvor lenge det bør tillates beiting om høsten og tiltak for overvåking av beitebruken som gjør tilsyn og sanking lettere og mer samordnet.

Beiteinteressene har et ønske om optimal utnyttelse av beiteressursene og ønsker svar på hvordan det kan nås. Turistnæringa ønsker tilgang til utmark for friluftsliv, rekreasjon og hyttebygging. Det er et mål fra alle parter at planen kan bidra til å redusere konflikter omkring arealbruk.

Mange områder har et godt utbygd veinett, som gjør det enkelt for beitedyr å forflytte seg over relativt store avstander.

3. Gjennomføring av arbeidet – planprosessen

For å sikre næringsmessig forankring av beitebruksplanen ble det etablert en arbeidsgruppe, bestående av representanter for beitenæringa, både sau og storfe, representant fra reiselivet og fra kommunen. Det er gjennomført 2 arbeidsmøter.

Organisering av arbeidet med den nye beitebruksplanen:

Eier av planen	Øystre Slidre kommune.
Styringsgruppe	Kommunestyrekomite teknisk
Arbeidsgruppe	1 representant fra hver av de 3 beitelagene (Skaget/Bitihorn, Haldorbu og Mellane/Fullsenn). 2 representanter fra landbrukskontoret i kommunen. 1 representant fra turistnæringa Representanter fra bondelag og bonde- og småbrukerlag

Kommunen engasjerte konsulent, som utarbeidet utkast til plan. Det er gjennomført arbeidsmøter og befaringer mellom kommunen og konsulent i forbindelse med planarbeidet.

Beitebruksplanen skal vedtas i kommunestyret. Planen er å betrakte som en temaplan til kommunens arealplan.

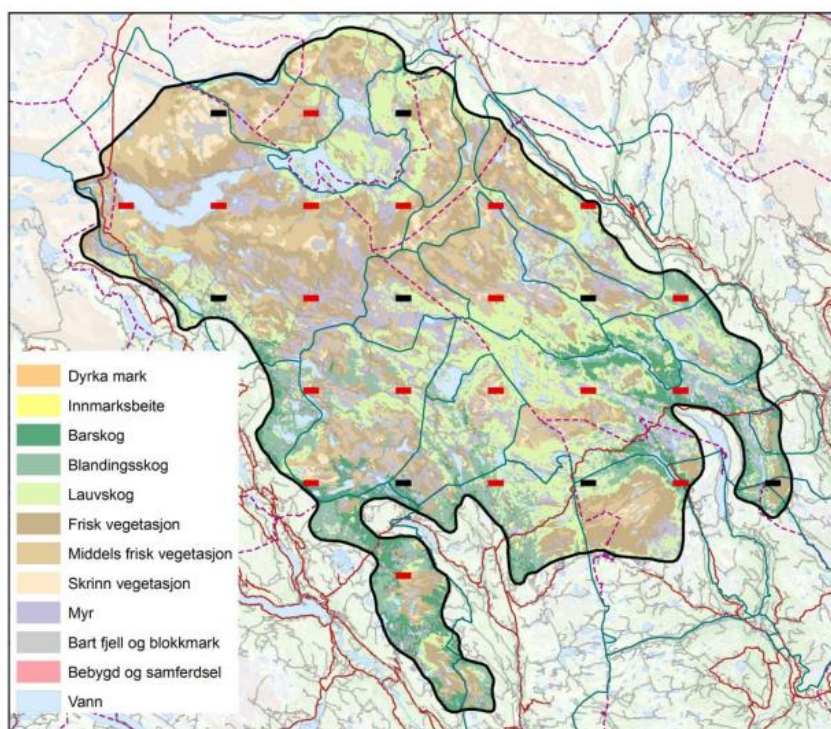
4. Bruken av utmarka

Hele utmarksarealet er på 830000 dekar. Av dette er 230000 dekar produktiv skog og barskog. Tilgjengelig utmarksbeite er vurdert til 600000 dekar. Små og store myrområder gjør en del av området relativt sett bedre egnet til storfebeite enn til sauebeite.

Området organiseres gjennom 3 beitelag – Skaget/Bitihorn (552 km²) i nordvest, Haldorbu (64 km²) i øst og Mellane/Fullsenn (173 km²) i sørøst. I 2020 ble det gjennom organisert beitebruk i ØS sluppet 2578 sau, 4681 lam, 85 geiter og 745 storfe. Selv om antall driftsenheter med husdyr har vært synkende de siste årene, har dyretallet holdt seg oppe.

Beitelag	Sau	Lam	Geit	Storfe
Skaget/Bitihorn	1143	2141	44	433
Haldorbu	451	777	0	45
Mellane/Fullsenn	984	1763	41	267
Sum	2578	4681	85	745
2010	2267	4434	117	387
Endring fra 2010	14%	5%	-27%	93%

Melkeproduksjon på stølene, både ku og geit er ikke omfattet av organisert beitebruk (OBB).

Planen vil bli oppdatert med nye kart.

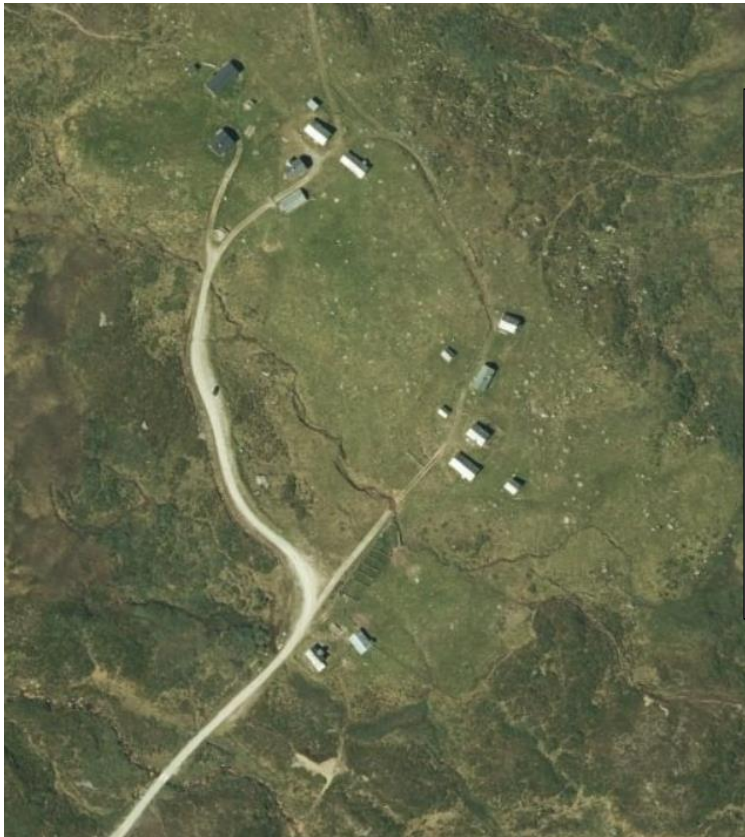
Basert på prøveflatenett på beitelagsnivå. Rapport 07/2013

Stølsdrift er en sentral del av landbruksdrifta i ØS. I 2007 brukte 82 av 86 (95%) melkebruk (ku) stølen på sommeren. Antallet melkebruk med ku var ved årets slutt i 2020 nede i 53, der støling fortsatt ble gjennomført av 81% (43 produsenter fikk stølstilskudd for 46 støler). Av 8 geitemelkprodusenter var 5 på stølen. Stølsdrifta står for ¼ av melkeproduksjonen på disse brukene. Den viktigste årsaken til nedgang i støling er strukturrasjonaliseringa i landbruket. Fortsatt er ØS av de største stølskommunene i landet.

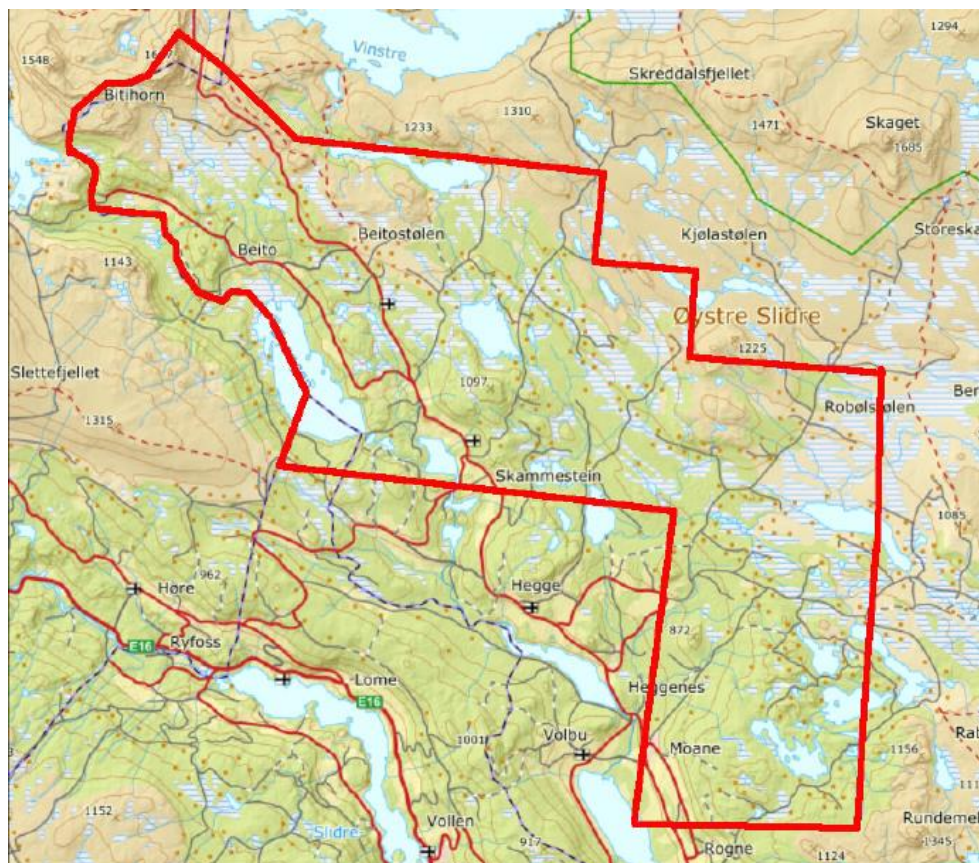
Kartet viser oversikt over utmarksområdene. Aktuelt utmarksbeite er i realiteten øst for hoveddalføret, som grenser til Nord-Aurdal i sørøst, Gausdal og Fronkommunene i nordøst og Vågå i nord.

Storeskag.

Viktig slippsted (sau og storfe) for utmarksbeite helt inne mot Langsua nasjonalpark. Her er utgangspunktet for fotturisme fra DNT hytte.

Omtrent midt i bildet er det skille-/sorteringsanlegg for sau.

Oversiktskart som viser området som er vegetasjonskartlagt av Nibio (skog og landskap i 2019)

4.1. Historisk utvikling i bruken av utmarka

Tradisjonelt har stølsdrift vært en sentral ressurs for hold av husdyr i Valdres. Det å kunne bruke innmark til vinterfôr og utmarksbeite så lenge det var mulig utover høsten har dannet grunnlaget for de relativt små besetningene som er i området.

Tradisjonelt var det mer kornproduksjon i bygdene og stølsdrifta gjorde det mulig å bruke noe areal til matkorn. Til husdyrholdet måtte det derfor skaffes mest mulig fôr fra områder som var mindre egnet til korn. Stølsdrift og bruk av utmarksbeiter var derfor av største betydning.

Retten til å utnytte utmarksbeitene ble stadfestet i Christian V's lov fra 1687 – «Enhver skal nyde Sætter og Fædrift som ligger i hans Bøygdelav». «Almenningsretten» omfatter beite, setring, hogst, jakt og fiske. Det var retten til beiting som hadde størst betydning – som en konsekvens av denne kom stølsetableringene, med foredling av melka til smør og ost.

Som en del av stølsdrifta var også utmarksslåtter – berging av fôr, som ble brukt på gården gjennom vinteren. Produktene fra seterholdet ble nok i hovedsak brukt til egen husholdning gjennom resten av året.

I stølsområdene i ØS er det flere navnsettinger etter tidligere tiders bruk som felæger. Dette er hamnestrekninger i fjellet hvor «fekarene» lå med driftefe i beite og bodde i en febu. Det faktum at driftefe gjerne kom langveis fra for å finne sommerbeite, viser betydningen disse arealene og beitekvalitetene hadde, og fortsatt kan ha som beiteressurs.

I Norge var det utover 1850-tallet en sterk reduksjon i seterdriften, som en konsekvens av utviklingen i storfeholdet og etablering av industriell meieridrift. Fram til andre verdenskrig ble omtrent 2/3 av setrene avviklet. Særlig etter krigen, da den intensive seterdriften opphørte og det ble dyrket mer areal, og kunstgjødsel ble mer vanlig. Det førte det til en reduksjon av beitedyras påvirkning på vegetasjonen. Foredling av melk krevde store mengder brensel, som også var med på å påvirke kulturlandskapet.

Nydyrking (i midten til venstre) i Etna, er med å øke arealet for intensiv drift og økt melkeproduksjonen på stølene.

Med såpass skrint jordsmonn har nedgangen i stølsaktivitet ført til nokså langsom gjengroing av stølsområdene, sammenlignet med områder med frodigere jordsmonn (der det fra 50-tallet og fram til i dag har etablert seg skog som nå er hogstmoden). På områdene lenger oppe i høyden vil denne gjengroinga naturlig gå langsommere. Etablering av hytteområder der det tidligere var setervoller medfører også en endret bruk av arealene, til rekreasjon og trening. Sørøstre-delen av Skaget/Bitihorn ble vegetasjonskartlagt i 1970/71 og kartlagt på nytt i 2019. Areal som var hardt beite på 70-tallet er fullstendig forbusket med vierkratt.

Forbusking av areal mot Vesleskaghøgde. Vier har tatt overhånd, der det i større grad var frodige grasbeiter på 70-tallet.

4.2. Naturgrunlaget

Øystre Slidre kommune dekker 963 km², med et landareal på 886 km². Utmarksarealet er 830 km². Kommunen strekker seg fra 410 moh. på det laveste, til Øystre Rasletind på 2010 moh.

Hele 73% av arealet ligger over 900 moh. Det er ca. 3% av arealet som er jordbruksareal og ca. 13% er produktiv skog. Det meste av bosetning og jordbruksareal ligger opp til 800 moh. I beltet mellom 800 og 1400 moh. ligger det store utmarksbeiteressurser.

Lite dyrka areal og mye utmark gjør at stølsdrifta er en viktig ressurs, som gjør at vinterfôret kan høstes i bygda, mens dyra selv kan høste av utmarksbeite på sommeren.

Jordsmonnet i Øystre Slidre er i hovedsak preget av tykt morenedekke. Rundt snaufjellet er det tynnere moredekke, og det er betydelige myrområder. Det er enkelte mindre områder med breelavsetninger.

Berggrunnen er stort sett preget av harde sure bergarter, som sandstein og kvartsitt, sør for Vintervatn. På nordsiden er det mere næringsrike (mellomrike) og basiske bergarter, som gabbro og amfibolitt. Det er mindre vinduer med rikere bergarter, som gir grunnlag for god plantenæring. Disse, sammen med breelvavsetningene, er grunnlaget for plassering av stølene. Omtrent 20% av arealet i kommunen er myr og det meste er østover, mellom hoveddalføret og Gausdal.

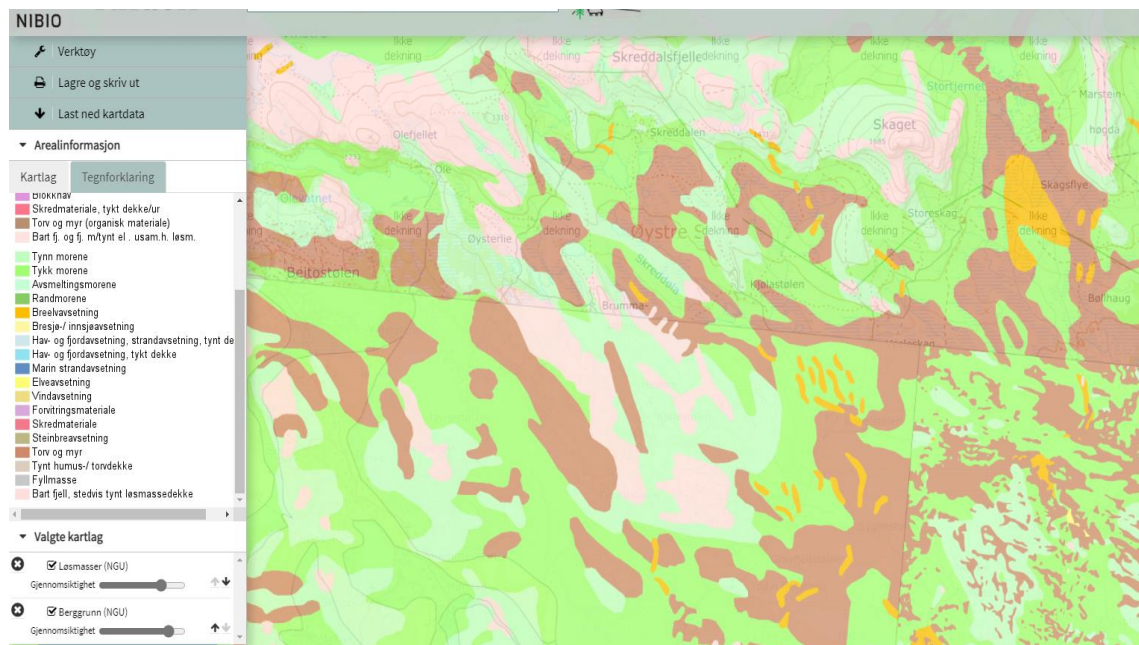

Fig.4. Løsmassekart. <http://geo.ngu.no/kart/losmasse/>. Grønne områder er ulike moreneavsetninger. Brune områder er myr og rosa er fjell i dagen. Gule områder er breelvavsetninger

Det er selvsagt varierende vegetasjonstyper, men den dominerende vegetasjonstypen er blåbærskog, med 38%. Denne har god beiteverdi og middels bonitet på skogen. På frodigere områder er det høgstaudeeng eller engskog, men dette utgjør bare 7% av arealet. Andre dominerende vegetasjonstyper er rishei med 16% og grasmyr med 13%. Grasmyrer har større beiteverdi for storfe enn for sau. Sauen beiter ofte bare ytterkanter på myr, men storfe bruker store deler av grasmyrene. Beitevoller og dyrka mark utgjør utgjør en betydelig beiteressurs.

Beiteverdi	Storfe		Sau	
	Dekar	%	Dekar	%
Mindre godt beite	46 990	24	62 553	31
Godt beite	133 639	67	118 076	59
Svært godt beite	17 987	9	17 987	9
Sum = Tilgjengelig utmarksbeite	198 616	100	198 616	100
Nyttbart beite = Godt + svært godt	151 627	76	136 063	68

Oversikt over beitekvaliteten for sau og storfe. Svært godt beite og godt beite gir tilgjengelig beite.

Ut fra vurderingene for beiteverdi for deler av ØS (notat fra NIBIO 2019) viser tabellen over beiteverdier oppdelt for sau og storfe. Notatet fra NIBIO i 2019 omfatter ca ¼ av utmarksarealet i kommunen, og er en «modernisering» av kartleggingen fra 1970-tallet.

Den statistiske tilnærminga fra 2013 (Skog og Landskap Rapport 07/2013) vil være en mer presis vurdering. Der blir det gjort ei vurdering av beiteverdien i hvert enkelt beitelag.

Areal (%) med ulik beitekvalitet i ulike beitelag

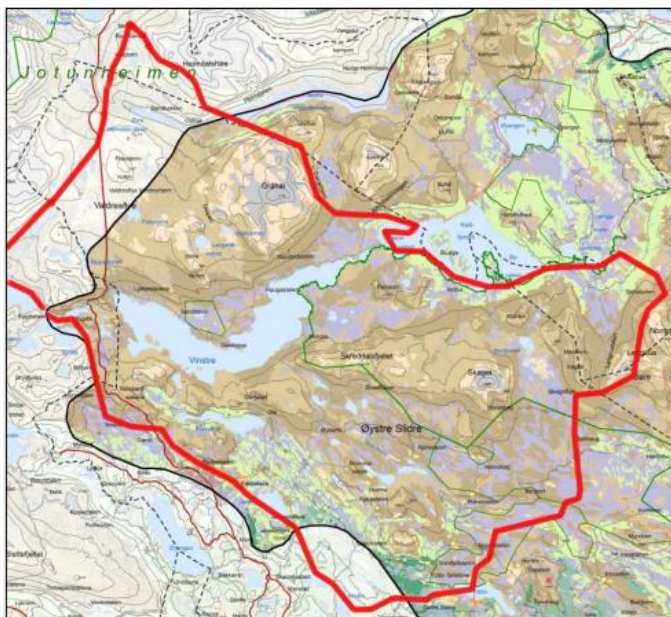
Beitelag	Ikkje beite	Mindre godt	Godt	Svært godt	Nyttbart	Sg/Nb
Skaget Bitihorn sankarlag	7	34	53	7	60	11
Haldorbu fellesdrift	2	33	59	6	65	10
Mellane-Fullsenn beitelag	3	30	59	8	67	12

Nyttbart = Godt + Svært godt

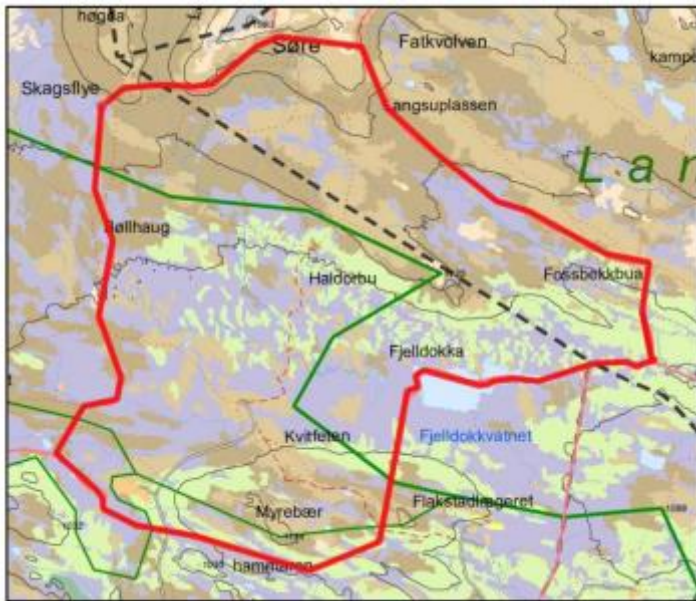
Sg/Nb = Svært godt/Nyttbart i %

(Nye kart vil komme her)

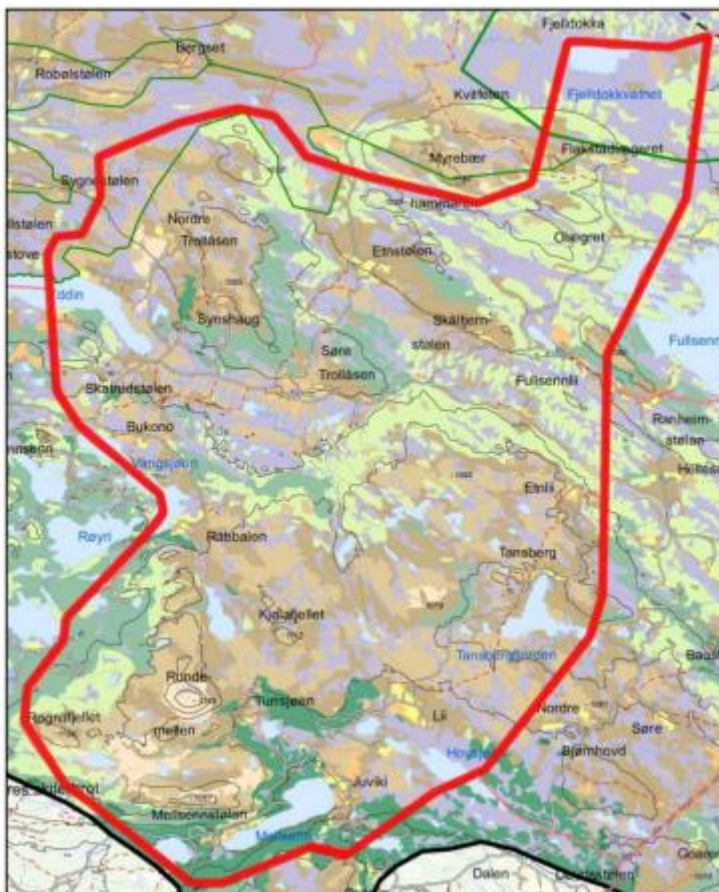
Skaget Bitihorn sankelag (428 km²)

Haldorbu fellesdrift (64 km²)

Mellane-Fullsenn 173 km²

Kart med avgrensning av beitelagene. Beitekvalitet er beskrevet i kap 4.5

4.3. Klimatiske forhold

Tabellen under viser offisielle meteorologiske målinger på NIBIO Løken (521 moh.) og Beitostølen (822 moh.). Årsnedbøren er henholdsvis 590 og 720 mm. Av dette kommer 53% (311 mm i vekstsesongen på Løken og 378 mm på Beitostølen) i de 5 sommermånedene mai til september. Økende nedbørsmengde med stigende høyde samsvarer også med tidligere målinger på Bergset. Det gjør at det med stor sannsynlighet er mer nedbør i beiteområdene.

Nedbøren utgjør minst et par "rotbløyter" i måneden og det er normalt ikke tørke som begrenser beitekvaliteten.

	Stasjon	moh	jan	feb	mar	apr	mai	jun	jul	aug	sep	okt	nov	des	år
Temp. °C	Løken i Volbu	521	-9,9	-8,4	-4,1	0,8	6,8	11,7	13,1	11,8	7,1	2,7	-4,1	-8,4	1,6
	Beitostølen	822	-9,8	-9,0	-6,2	-1,5	4,5	9,8	11,1	9,9	5,0	1,3	-4,8	-8,0	0,2
Nedbør mm	Løken i Volbu	521	43	27	32	24	44	64	74	70	59	64	52	37	590
	Beitostølen	822	51	32	40	29	57	74	84	84	79	80	64	46	720

Klimadata (årsnormaler 1961-1990) for Løken og Beitostølen. Løken; 11,1 grader / 311mm (53% av årsnedbør). For Beitostølen; 8,1 grader / 378 mm (53% av årsnedbør).

Det er vanlig å regne 0,6 grader lavere temp. for hver 100 m økende høyde. Det utgjør ca. 4 grader på gjennomsnittstemperaturen fra Løken til sentrale beiteområder rundt 1100 moh., som Storeskag.

4.4. Beiteretten / organisering av beitebruken

En del av stølsarealet ligger i sameie mellom gårdene. Snaufjellet er stort sett statsallmenning, og alle «bruksberettigede» eiendommer i kommunen har beiterett i utmarka.

Det er noe uklart hvordan beitebelegg/beiteretter er fordelt mellom eiendommene, men så lenge beitekapasiteten ikke er fullt utnyttet er konflikter ikke normalt knyttet til ressurstilgang, men praktiske utfordringer.

Det normale er at gårdsbruka har rett til å slippe på utmarksbeite det dyretall som gården kan vinterføre. I bygdenære områder er det brukt ulike datoer for når dyra kan slippes på beite.

Det er registrert 450 gårdsbruk i ØS, og i 2020 var det 149 foretak i drift, og 124 hadde husdyr.

I ØS er utmarksbeitebruken organisert gjennom tre sankelag. Det er felles sauebeitelag og storfebeitelag i de tre områdene. I stor grad beiter småfe og storfe sammen i disse områdene.

Organisert beitebruk for sau og storfe, antall besetninger for 2020.

Beiteområde	Medlemmer med sau	Medlemmer med storfe	Medlemmer med geit	Sum medlemmer
Skaget/Bitihorn beitelag	14	10	1	25
Haldorbu fellesdrift	5	3	0	8
Mellane-Fullsenn beitelag	14	7	1	22
Sum medlemmer				55

Tabellen viser antall medlemmer i sankelagene. 55 sauebesetninger slipper 2578 sau og 4681 lam, 85 geit og 745 storfe (2020). Melkebruk er ikke en del av ordninga.

Historisk oversikt over antall sau sluppet på utmarksbeite og tapstall, gjennom organisert beitebruk (OBB).

År	Sluppet Sau/lam	Taps %	År	Sluppet sau/lam	Taps %	År	Sluppet sau/lam	Taps %
1981	4421	1,6	1995	6082	2,5	2009	6394	3,3
1982	4633	1,9	1996	6750	2,2	2010	6701	3,5
1983	4754	1,6	1997	7383	2,3	2011	7048	5,9
1984	5138	2,5	1998	7453	1,8	2012	6357	7,4
1985	5093	2,2	1999	7294	2,4	2013	7035	6,4
1986	4849	2,1	2000	6511	1,5	2014	7304	3,9
1987	4364	2,2	2001	6196	3,0	2015	7429	3,1
1988	4472	2,1	2002	5964	3,5	2016	7556	2,9
1989	4321	2,2	2003	6051	2,5	2017	8105	2,2
1990	4221	2,7	2004	7179	1,5	2018	8059	3,1
1991	4381	2,0	2005	7274	2,7	2019	7326	2,9
1992	4435	3,1	2006	7305	2,6	2020	7259	2,4
1993	4520	2,0	2007	6863	3,4			
1994	5019	1,9	2008	7215	3,5			

Året med høyeste sauetall er markert med gult og året med laveste dyretall er markert med rødt. Det er økende antall sau på beite. På 20 år er dyretallet økt med 12 %.

Året med høyeste tap er markert med rødt og året med laveste tap er markert med gult. I 2012 hadde Skaget/Bitihorn et lammetap på 16,4% og i 2011 hadde samme beitelag et søyetap på 7%. Enkeltbesetninger hadde i denne perioden svært store tap.

Vi ser at det er enkeltår som skiller seg ut, men jevnt over ligger tapstallene på 3%, i sum for voksne og lam. Det er årene 2011-2013 som skiller seg ut. Dette kan knyttes til jerve-etablering, som ble tatt ut, og ulveangrep i 2013. Enkeltbesetninger er i denne perioden registrert med mer enn 50% tap.

I 2020 var det 331 sau som ikke ble sluppet på utmarksbeite, det utgjorde 11% av sauetallet.

Det ble i 2020 sluppet 85 geiter gjennom OBB. Melkegeiter og melkekyr med produksjon på stølen er ikke regnet inn i OBB-tallene. Det var 673 melkegeiter i 8 besetninger i år 2020, og nesten alle melkegeiter går i utmark.

Av 901 melkekyr i 55 registrerte besetninger i 2020 (53 besetninger i slutten av året), hadde 43 stølsdrift, mens 552 melkekyr var på stølen (61% av mjølkekyrne) og beitet i utmark.

Tallet på voksne kyr (melkeku + ammeku) på utmarksbeite har lenge vært relativt stabilt, med en økning fra 881 i år 2000 til 923 i år 2020. I denne perioden har derimot antall ammeku i gruppen økt fra svært få (ca. 20 ammeku på utmarksbeite i år 2000) til 371 i år 2020. Over 90% av ammekyrne blir nå slept i utmark, og dette utgjør 40% av alle kyr på fjellbeite.

Antall andre storfe (ungdyr) som nytter utmarksbeite har også hatt en svak økning fra 900 dyr i år 2000 til 1049 i 2020.

4.5. Vurdering av beitekapasiteten / potensialet

Som beskrevet i kapitel 4.2 – naturgrunnlaget er det vurdert at 62% av arealet i ØS er nyttbart beite. Det kartlagte området i 2019 viser at 76% er nyttbart beite for storfe og 68% for sau (NIBIO notat 2019). Det er noe høyere enn registreringene i NIBIO rapport 07/2013. Det viser at det er noe dårligere beiteverdi når vi kommer lengre øst i kommunen.

Vegetasjonskartlegginga er basert på registreringer i felten og vi vil forholde oss til denne.

Nedenfor er beiteverdi og anbefalt dyretall gjengitt, og der 1 storfe (alle raser) er lik 6 saueenheter (s.e) omregnet:

Beitelag/Beitekvalitet	Nyttbart beite, %	Beiteareal, km ²	Saueenheter (s.e.)	s.e. i 2019	Ledig beite (s.e)	Utnyttings-grad ¹⁾ %
Skaget/Bitihorn	60	256	16 445	6 185	10 260	38
Haldorbu	65	41	2 460	1 577	883	64
Mellane/Fullsenn	67	114	7 410	4 121	3 289	56
Sum	62	411	26 315	11 883	14 432	45

1) Se tekst under for korrigerende faktorer

Vi legger til grunn beitekapasiteten fra skog og landskap; med 60 sau, 12 storfe eller 7 ammekyr pr km². Det gir en beitekapasitet på 26 315 saueenheter i disse beitelagene, med fratrukk av 15 % (5 % for utilgjengelig areal og 10 % for beite av hjortevilt) blir kapasiteten 22 368 saueenheter. Det ble søkt beitetilskudd for 11 883 saueenheter i ØS (i 2019). Det gir en utnyttelse på 45% eller 50% dersom vi trekker fra beite av hjortevilt. Beiting foregår også en del på stølsvoller (innmarksbeiter/dyrka mark), som ikke er med i beitepotensialet (tabellen over). Derimot vil beiting med mjølkeku/mjølkegeit rundt stølene komme i tillegg, slik at total utnyttingsgrad kan være i overkant av 50%.

Beitekapasiteten er vurdert ut fra fôropptak for sau med 100 dagers beitesesong og storfe med 80 dager. Dette er neppe tilfellet for all sauen – normal beitesesong er 1.-20. juni til først i sept. – ca. 80 dager. Omtrent det samme vil være tilfellet for storfe, selv om noe av dette slippes nokså seint. Det tilsier at utnyttelsen er dårligere enn i oppsett som NIBIO bruker.

Sau tar ut fra NIBIO/Skog og landskap sine beregninger opp 1 fôrenhet / dyr / dag og storfe 5 fôrenheter / dyr / dag. Dette gjelder gamle storfeberegninger. Ifølge Morten Tofastrud sine tall

for ammeku ligger disse nærmere 7,5 fem / dyr / dag. Storfe blir dermed omregnet med faktoren 1:5 og 1:7,5 (ett NRF-dyr gir 5 saueenheter og ett kjøttfe gir 7,5). Mordyr tar opp betydelig mer, men lam / kalver mindre – disse tallene blir et gjennomsnitt.

Fôropptak pr dag	Beitekvalitet	Dyr pr km	Dekar pr dyr
1,0 f.e (sau)	Mindre godt beite	33-54	30-19
	Godt beite	55-76	18-13
	Svært godt beite	77-108	13-9
5,0 f.e. (storfe)	Mindre godt beite	7-11	150-95
	Godt beite	11-15	90-65
	Svært godt beite	15-22	65-45
7,5 f.e. (ammeku)	Mindre godt beite	4-7	225-143
	Godt beite	7-10	143-98
	Svært godt beite	10-14	98-68

Beitekapasitet etter skog og landskap sine kartlegginger og Tofastrud sine vurderinger, som tilførsel til tabellen.

Beitekapasiteten er beregnet ut fra en beitesesong på 100 dager for sau og 80 for storfe. Da er det ut fra vegetasjonstypen vurdert at dette gir tilstrekkelig beite til et visst antall sau i 100 dager. Det ligger i systemet at beiteplantene vokser hele perioden og at gjenveksten også er med i beitegrunlaget – en kombinasjon mellom vekst og avbeiting. Selv om vi korter inn beitesesongen fra våren, blir det ikke beite til flere dyr. Det kan være motsatt effekt – for lite beitetrykk på våren gjør at mere gras går opp i strå og blir ikke lengre attraktivt beitegras, dette kan vare hele resten av sesongen. Det er på høsten det er minst tilvekst på beiteplantene og størst fôrbehov hos dyrene. Det er denne perioden som er «kritisk» i forhold til vurdering av beitekapasiteten.

Det er ingen tvil om at det er betydelige ubrukte beiteressurser i ØS. Det kommer inn noe beitedyr fra Fron, øst for Vinstervatn. Om dette beitet skal tillegges stor vekt er usikkert. I praksis har hverken hjortevilt eller streifbeiting noen betydning, ettersom bare om lag halvparten av beitekapasiteten er utnyttet.

Legger vi til grunn fôropptak på utmarksbeite, ut fra de forutsetninger som ligger i beregning av saueenheter og grovfôrpris fra Grovfôr 2020 (2,71 kr/Fem) er verdien av fôropptak på utmarksbeitet lik 3,9 mill. kr. I tillegg kommer utmarksbeitetilskudd på 2,6 mill. kr. Stølstilskuddet utgjør 2,6 mill. kr og tilskudd til drift av stølsvoller er på 0,3 mill. kr. Til sammen utgjør dette 9,4 mill. kr. Brukes kraftfôrprisen (4,2 kr/Fem) blir den årlige verdien av å bruke utmarksbeitet 11,6 mill. kr.

Tillegger vi også utmarksbeite en betydning av redusert press på innmarksareal som da gir mer vinterfôr. Da blir verdien betydelig større, fordi det kan holdes flere dyr på gårdene.

5. Andre forhold av betydning for planen

Nedenfor er det gitt en oversikt og noen kommentarer over «eksterne forhold» - som beitenæringa sjøl ikke nødvendigvis rår over, som kan ha betydning for beitebruken og utnyttelsen av utmarksressursene.

Det avvirkes ca. 10.000 m³ tømmer årlig i ØS, med en nettoppris på 250,- kr /m³ gir det en inntekt på 2,5 mill kr. Høyest produksjonspotensiale er i de lavest beliggende områdene med den beste boniteten og også det beste beitet.

Problematikk knyttet til beitedyr og skogforyngelse er ikke aktuell problemstilling med det beitemønsteret og det beitepresset som er i Øystre Slidre i dag. Endring i beitemønster, som f.eks. med bruk av Nofence, kan endre dette på sikt.

5.1. Gjengroing og beiteutvikling over tid

I ØS kan det virke som forbusking er et større problem enn tradisjonell gjengroing. Vierkratt kommer oftest på noe fuktigere mark, mens einer kommer på tørrere mark. Det er områdene med vier som er utfordringen og der det har skjedd en sterk gjengroing de senere årene.

Smyle er den vanligste beiteplanten i utmarka. I bjørkeskog vil smyla ofte skyte seint og dermed kan beitet holde kvaliteten noe lengre. Det samme gjelder engkvein som gir enda tettere matter og er mer utbredt på frodigere mark.

Ved for lavt beitetrykk kommer det inn typiske "gjengroingsplanter", som tyrihjel, då og bringebær. Langs veiene er det vanligvis godt nok beitetrykk, og det ble også observert ved befarings.

23% av utmarksarealet i ØS står i fare for gjengroing, kanskje mer om beitetrykket går ned.

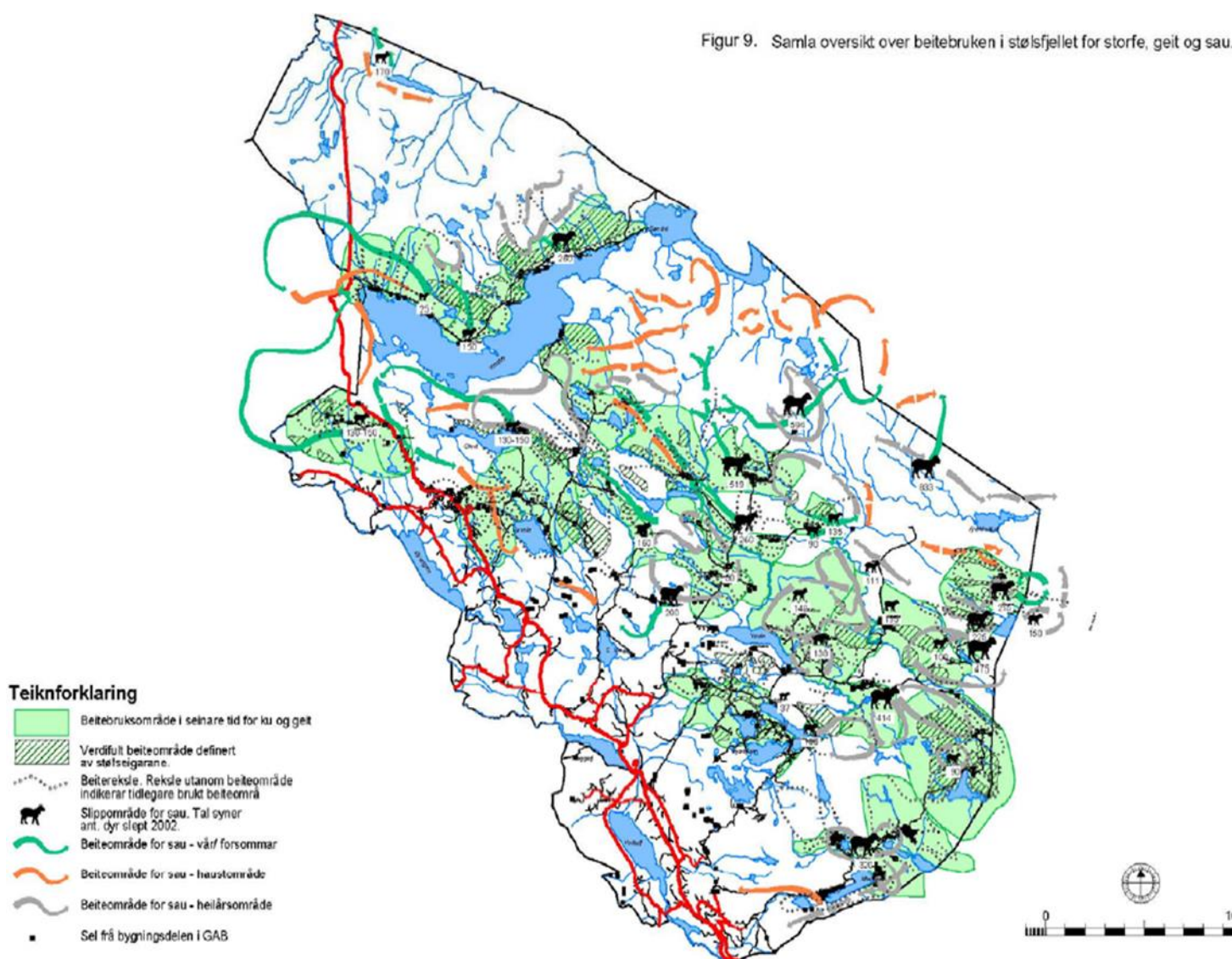
5.2. Støler / jordbruksareal i beiteområdene.

Totalt registrert jordbruksareal i kommunen er på 29652 dekar. Andel av dette som ligger i utmarksområdene kan illustreres slik:

	Fulldyrka	Overflatedyrka og innmarksbeite	Sum jordbruksareal
Over 850 moh	10%	12%	22%
Over 950 moh	3%	5%	8%

Dette er areal som i betydelig grad kan drives mer intensivt enn i dag og gi større avlinger. Arealene er likevel i hovedsak inngjerdet, og blir brukt av aktive brukere. Nibio har sammenlignet kart fra 70-tallet, og det er en konklusjon at «beitevoll eller dyrket mark» i utmarksområdet andelsmessig har gått sterkt tilbake de siste 50 år.

Figur 9. Samla oversikt over beitebruken i stølsfjellet for storfe, geit og sau.

Kartet viser de mest sentrale beiteområdene for alle dyregrupper slik det er rapportert fra stølsprosjektet (2005). Det er de mest stølsnære områdene som er vurdert som mest verdifulle. Det er et godt bilde på beitebruken og hvordan dyrene bruker området litt forskjellig tidlig på sommeren og på høsten.

Det som er definert som støler og innmarksbeite ligger ikke inne i beregningen av beitekapasitet fra Skog og landskap, og vil dermed kunne være med å øke dyretallet, dersom arealene ikke er inngjerdet, eller brukes vår og høst. Stølene ligger ofte på de beste områdene med størst avlingspotensiale. Gjødsling vil gi betydelig økning i avlingsnivå. Jobben med tilbakeføring av beiteareal er en kontinuerlig del av beiteskjøtselen.

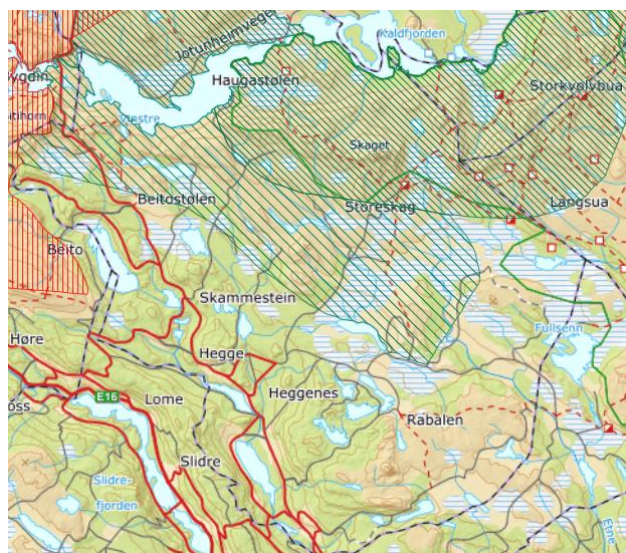
Bevist bruk av slike arealer kan forlenge beiteperioden vår og høst, og bør vurderes som en del av tiltaksplanen.

5.3. Hensynet rein og hjorteviltet

Utmarksbeiteområdet til Øystre Slidre utgjør en del av vinterbeiteområde for Fram tamreinlag, med omkring 3000 rein i vinterflokk. På sommeren er dette nærmere 5000 dyr (fra hjemmesiden til Fram). På sommeren beiter reinsflokken i Jotunheimen i Vang kommune.

Beiteområdet er også berørt av Våga tamreinlag på nordsiden av Vinstervatn og Heimdalen. Dette beiteområde er påvirket i konkurranse med rein.

Fram tamreinlag har et skilleanlegg ved Sælstølen, men området betyr lite som beite for rein. Det kan være at den beiter på noen bjørkerenninger og vierkratt, men det har ingen praktisk betydning og heller ingen konkurranse med husdyr.

Kalvingsland		Kalvingsland	
		REINDRIFTSFORVALTNINGEN Årstidsbeite	REINDRIFTSFORVALTNINGEN Årstidsbeite
Objekttype	Årstidsbeite	Objekttype	Årstidsbeite
Områkode	Ø	Områkode	Ø
Beitebrukerid	ØC	Beitebrukerid	ØB
Distriktnavn	Fram Reinlag	Distriktnavn	Vågå Tamreinlag
Beitesesong	1 Vårbeite I	Beitesesong	1 Vårbeite I
Beskrivelse	Kalvingsland og tidlig vårland, de deler av vårområdet som beites tidligst og hvor hoveddelen av simleflokken oppholder seg i kalvings- og p regningsperioden. Reservekalvingsland inkludert.	Beskrivelse	Kalvingsland og tidlig vårland, de deler av vårområdet som beites tidligst og hvor hoveddelen av simleflokken oppholder seg i kalvings- og p regningsperioden. Reservekalvingsland inkludert.

[Kilden - Reindrift \(nibio.no\)](http://nibio.no)

Elgbeite og beitetrykk blir ofte vurdert ut fra andel av ROS-arter (rogn, osp, selje), som er elgens foretrukne beiteplanter. Det er nok lite av disse artene naturlig i beiteområdet, men også bjørk og furu vil få beiteskader ved for stor elgbestand, og kan gå ut over skogforyngelsen.

Elgens beitevaner skiller seg fra husdyrene ved at den hovedsakelig beiter på trær, busker og kratt. Om sommeren går den ofte og risper i seg lauv, men den kan også spise bærlyng, gras og en del vassplanter. Om vinteren spiser den mye skudd og kvist av lauvtre, eier og furu. En voksen elg kan spise 25 kg fôr på en dag om sommeren, og 12-15 kg skudd og kvist om vinteren. Elg vil normalt bare delvis konkurrere med bufe på utmarksbeite. Konkurransen med husdyr gjelder bare 3 måneder av året.

Fra Sælstølen mot Yddin.

5.4. Rovdyr

Forvaltningsplan for rovvilt i Oppland, vedtatt av rovviltneimda i region 3 i januar 2020, danner grunnlaget for forvaltningen av rovdyr i gamle Oppland fylke. Det er uttrykt at det skal være inntil 5 ynglinger av gaupe og 4 ynglinger av jerv i region 3.

I forhold til sonering av rovdyr er Øystre Slidre plassert i grønn sone, som betyr prioritert beiteområde og det skal ikke være rovdyr som kan gi skadeomfang av betydning på beitedyr. ØS er en del av vedtatt yngleområde for gaupe. Hovedsakelig holder den seg lengre sør i Valdres. Gaupe er et lite problem i forhold til jerven.

Rovdyr har generelt vært et lite problem i ØS, på linje med flere av kommunene vest i Oppland. Med unntak av perioden 2011-2013 (tap forårsaket av jerv og ulv) er tapstallene for sau rundt 3%. Ørn kan ta sau i beitesesongen.

5.5. Tekniske inngrep (fritidsbebyggelse og turisme)

Landbruket er en viktig næring i Øystre Slidre med sterke interesser i utmarksressursen, men kommunen er også en stor hyttekommune, med mye infrastruktur og aktivitet knyttet til friluftsliv/reiseliv. Det er betydelige næringsinteresser knyttet til turisme, og både landbruk og turisme påvirker kommuneøkonomien og tjenestetilbudet i stor grad.

Det er viktig å finne gode løsninger for beitebruken i hytteområdene, for å redusere konflikt med hyttefolket. Det er kun tillatt med begrensede inngjerdinger rundt hyttene, slik at sperregjerder / ledegjerder for å holde dyrene unna områdene kan være hensiktsmessig. Flokker med storfe kan virke skremmende på mange og de kan i gitte situasjoner oppføre seg aggressivt, særlig mot hunder.

Når det foreligger vegetasjonskartlegging er det viktig å bruke denne informasjonen så langt det er mulig for å unngå etablering av hyttefelt i områder med vegetasjonstyper som gir godt beitegrunnlag. Det vil være et viktig tiltak for å ivareta beiteressursene og unngå konflikt mellom beitedyr og fritidsbebyggelse.

Det er i dag arealbrukskonflikter mellom fritidsformål og beitebruk. Det er viktig å få gjensidig forståelse og respekt for hverandres interesser. Uansett hvordan man ser på det er beitedyr sentrale for å opprettholde kulturlandskapet, som er vesentlig for å kunne bruke og markedsføre området.

Sperregjerder og gjerdehold er også tekniske inngrep, som ut fra tiltakets omfang kan være søknadspliktig etter plan- og bygningsloven. Det kan være behov for gjerder som hindrer beitedyr i å trekke ned i bygda.

Nye digitale gjerdesystemer for beitestyring (se om Nofence – kap 6.2.3) er interessante, og bør vurderes.

5.6. Bygdenære beiteområder.

Bygdenære beiteområder er arealet som ligger mellom gården og heimstølen. Dette er en ressurs som er lite utnytta.

Ofte er det frodige områder i heimstølsområdene. Disse områdene har stort potensiale for beiting, og stort potensiale for gjengroing, når de ikke brukes. Dette er areal som til dels ligger utenfor inngjerda innmark, men som kan gi verdifullt tilskudd til beiting for storfe.

Ved å ta i bruk bygdenære beiteområder vår og høst, kan beitesesongen forlenges, og dyra få en mer optimal tilvekst.

5.7. Verneområder / -interesser.

Langsua nasjonalpark (200 km² i ØS), ble opprettet 11. mars 2011, som en erstatning og utvidelse av Ormtjernkampen nasjonalpark, den gang landets minste nasjonalpark, og en sammenbinding med 6 gamle og nye naturreservat og 4 nye landskapsvernområder.

Fra landbruksnæringen blir det rapportert at forvaltningen av verneområdene kan oppleves byråkratisk. Kommunen, fjellstyret, landbruksnæringen og parkforvaltningen har hatt prosesser/drøftinger for å finne systemer/samordning/samarbeid for å gjøre forvaltningen best mulig for alle parter og hensyn. Dette vil fortsatt være en utviklingsoppgave fremover.

Fra forvaltningsplan for Langsua ser vi under «Overordna retningslinjer for jordbruk»:
Vernebestemmelsene er ikke til hinder for tradisjonell jordbruksvirksomhet med beite- og støls-/seterbruk. Tilleggsnæringer kan tillates innenfor rammen av verneformål og vernebestemmelser. Bestemmelsene er heller ikke til hinder for bruk og vedlikehold av bygninger, anlegg og innretninger i forbindelse med slik virksomhet, eller oppsetting av saltstein, merkeavlesere og tilsvarende innretninger i forbindelse med husdyrbeiting. Det skal legges vekt på at tiltak i jordbruket er natur- og miljøvennlige, slik at de oppfyller naturmangfoldlovens krav til bærekraftig naturbruk (nml kapittel II). Driftsformer som fremmer og bevarer det biologiske mangfoldet og viktige landskapsverdier skal stimuleres. Et målretta beitebruk som bevarer sårbare arter og naturtyper er ønskelig.

Haldorbu landskapsvernområde (59 km²), ble opprettet 11.mars 2011.

Kjølaåne naturreservat (20 km²), ble opprettet 11. mars 2011.

Når det gjelder frivillig vern er det av begrenset omfang. Usikkert om det i dag jobbes med noen saker.

5.8. Karbonbinding, CO₂ og klimapåvirkning

Jordbruksproduksjon er basert på opptak av CO₂ gjennom fotosyntese – ikke utslipp. Bønder har denne kunnskapen og kan med stolthet formidle at de er fotosynteseforvaltere. I klimadebatten er det viktig å ta utgangspunkt i at det er fotosyntesen og karbonkretsløpet som er utgangspunktet for produksjonen.

Mindre kraftfôr og mer beite er positivt for klimagassutslipp (ifølge Sabima). utfordringene ligger i importert kraftfôr, som legger beslag på store arealer i andre land. Samtidig gir kraftfôrbasert produksjon mindre klimagassutslipp enn utslipp fra drøvtyggere, og bruk av kraftfôr til drøvtyggere kan redusere metanutslipp (sterk klimagass) per dyr og produsert enhet.

Det kan ligge et større fortrinn i karbonbinding i jord i utmark, men det er betydelig usikkerhet i estimater for slike effekter. Det mangler kunnskap om netto karbonbinding i jord under ulike forhold (som arealbrukshistorikk, beiter regime, alternativ bruk, naturgrunnlag og

vêrforhold). Dette er derfor et vanskelig tema, som vi ikke klarer å lande her og der mer forskning trengs. Ut fra teoretiske anslag er det likevel grunn til å tro at utmarka i ØS netto kan binde karbon i jord tilsvarende mer enn 1 mill. kg CO₂ i reduserte årlige utslipp, som resultat av beitebruken.

Omlag 1/3 av jordbrukets klimautslipp er knyttet til lystgass, der nitrogengjødsel og andre innsatsfaktorer er hoveddrivere. Fordelen med utmarksbeite er at slike innsatsfaktorer ikke nyttes, og potensialet for reduserte klimagassutslipp ved bruk av ugjødsla (og svakt gjødsla) arealer kan være betydelige. Beiting på myrarealer er også interessant, fordi myr avgir metangass, der ferskt plantemateriale betyr mye. Når beitedyr tar opp denne myrvegetasjonen kan metanutslippet fra myra reduseres, og netto blir dermed metanutslippet til dyr i produksjon mindre.

Utslipp fra landbruket kan ikke elimineres, men reduseres. Hovedsakelig må dette tas på bruken av fulldyrkede arealer. Bedre utnyttelse av husdyrgjødsel og unngå tap og lystgassdannelse fra jordsmonnet. Utmarksbeite er gratis fôr, som ikke kan foredles på annen måte enn gjennom drøvtyggere og kanskje den mest bærekraftige delen av norsk landbruk.

Noen områder på og ved setervoller er ryddet og gir et betydelig ekstra tilskudd til beitet. Skogen kommer veldig bra, men det kunne teoretisk vært produsert enda mere skog på dette arealet. Samtidig er det slike åpne lysninger som er viktig for beitebruken.

6. Tiltaksdel

Ut fra beskrivelsen ovenfor ser vi at beitekapasiteten i ØS langt fra er utnyttet.

En klar risiko for ku-melkeproduksjonen i stølsområdene er tendensen mot større enheter. «Robotisering» av melkeproduksjonen kan medføre mindre stølsdrift, en utvikling vi har sett i flere andre regioner. En generell oppgave for alle parter med interesser i landbruket og kulturlandskapet vil være å arbeide for å motivere til stølsdrift og beitedrift. Økt bruk av utmarka for ungdyr kan være et mål. Det å få fram positive aspekter ved bruk av beiteressursen i utmarka, kan ha stor verdi fremover. Her kan nevnes virkninger av beitebruk på kjøttkvalitet, dyrevelferd, helse, miljø og klima. I tillegg til å bruke allerede kjente sammenhenger vil det her være ytterligere behov for ny kunnskap og dokumentasjon, som f.eks. kunne vært oppgaver i et nytt ressurscenter for fjellbygdene på Løken.

I det følgende blir det vurdert ulike løsninger og tiltak for å styrke og utvikle beitebruken.

6.1. Etablering av beiteutvalg

Kommunen har hatt et samarbeid med beitenæringen, fjellstyret, rovviltjaktlag, TINE, nasjonalparkforvaltningen og mattilsyn over lengre tid, med årlige møter for å summere opp siste beitesesong og ta tak i relevante problemstillinger. Dette samarbeidet bør formaliseres. Det foreslås derfor oppretting av et beiteutvalg i handlingsplanen. Utvalget skal ha som oppgave å fremme samarbeidet mellom beiteinteresser grunneierinteresser og kommune, og vil få oppgaver knyttet til handlingsdelen i beitebruksplanen. Grunneiere foreslås representert ved faglaga og fjellstyret (3 representanter) og beitenæringa får en representant fra hvert beitelag i tillegg til representant fra Slidre sau og geit. For å få med melkeprodusentene foreslås også en lokal representant fra TINE AU. Kommunen vil ha sekretærfunksjon.

Den praktiske utøvelsen av beitebruken skal fortsatt ligge til beitelagene.

6.2. Styring av beitebruken

Gjerding er den sterkeste formen for styring av beitebruken, men det kan også iverksettes andre tiltak som krever mere oppfølging av dyrene. Behovet for styring gjelder i første rekke storfe. Det kan være GPS-merking for å til enhver tid ha kontroll på beitedyra og mulighet til å avgrense trekkruiter og unngå at dyr fra flere områder blander seg til store flokker. Beitedyr kan også vennes til salting og fôring med kraftfôr ved slipplassene. Da vil de trekke tilbake dit og ha mindre aksjonsradius. Det kan også ryddes trasèer for å lede dyr mellom ønskede beiteområder. Disse tiltakene må kombineres med fysisk tilstedeværelse og mulighet for gjeting.

6.2.1. Sperregjerder

Det er i dag flere eksisterende sperregjerder som er i drift og fungerer noenlunde, i kombinasjon med ferister. I 2012 ble det etablert sperregjerde ved Beitostølen over Ukshovdvegen og forbi Valstadstølen og gjerde frå Olevatnet mot Grønekinnkampen, for å hindre beitedyr å komme inn i bolig- og hytteområdene. I 2019/2020 ble det etablert sperregjerder ved Vangsjøåne.

Rundt Haldorbu er det en beitehavne med i alt 26 km gjerde, og er grunnlaget for Haldorbu fellesdrift. Dette er av de største inngjerda beitehavner i det gamle Oppland fylke.

Sperregjerder kan brukes for å styrke målretta beiting, som f.eks. sambeiting med dyregrupper, inndeling av dyregrupper (bl.a. rundt/mot stølslag), påvirke gjengroing eller beitetrykk og kan særlig ha en funksjon i/mot skogbelter. Dersom det er aktuelt å flytte besetninger til andre områder eller for å holde beitedyr innenfor eller utenfor et avgrenset areal kan behovet tvinge seg fram.

Gjerding er arbeidskrevende, og det er noen utfordringer med å finne villige til å være ansvarlige for slike tiltak. Gjerder gjør det enklere å holde tilsyn med dyr, men vil også utgjøre en risiko for beitedyr og medføre økt belastning i forhold til tilsyn og gjerdevedlikehold.

Sperregjerder kan gjøres nokså enkle med 1-4 strømtråder, alt etter behovet. Prisen vil da bli fra ca. 60 kr/meter. Slike gjerder må normalt legges ned utenom beitesesongen. Nasjonalgjerde med bølgetråd kan være dobbelt så dyrt, men krever mindre vedlikehold. Permanente gjerder vil i noe grad være til hinder for jaktutøvelse og turgåere.

Type gjerde har betydning for vedlikeholdsbehov og hensynet til annen ferdsel i området. Økt bruk av turstier øker behovet for grunder og gjerdeklyv for passering.

Sperregjerder / inngjerdingen over et visst omfang må omsøkes etter plan- og bygningsloven.

6.2.2. Elektronisk overvåking

Det er i dag flere systemer for elektronisk overvåking av husdyr, der radiobjeller på dyra kan følges med GPS lokalisering. Dette er nå en godt utprøvd teknologi, og fungerer særlig godt på flokkdyr. Behovet for å merke noen enkeltindivid i flokken gjør mulighetene for tilsyn og oppfølging av dyra enklere og bedre. Kostnadene er også overkommelige med denne sporingsmetoden. Teknologien er også i bruk på saueraser med mindre flokkinstinkt. Det vil være et skille i teknologivalg med og uten mobilnett-dekning. Uten mobilnett finnes det e-bjeller som kommuniserer ut via satellitt. Kommunikasjon til og fra bjellen krever mobilnett, og gir muligheter til å styre sporingsintervaller gjennom beitesesongen.

6.2.3. Nofence

Nofence-teknologien kombinerer elektronisk overvåking (se 6.2.2) med et virtuelt grensegjerde lagt inn på et digitalt (data) kart. Når dyra kommer nær inntegnet kartgrense gis det signaler i form av lyd og deretter en elektrisk puls gjennom klaven. Dyra lærer ofte fort å stoppe mot dette virtuelle gjerdet.

Nofence er brukt kommersielt på storfe, geit og sau fra 2020, med godt resultat. Det er anbefalt å ha Nofence-bjelle på alle voksne dyr, og kan derfor bli kostbart på småfebesetninger.

Teknologien er interessant og vil kunne påvirke muligheter for utnytting av beite i utmark. Det bør legges opp til et utviklingsprosjekt i handlingsplanen. Tiltaket skal bygge på erfaringer og kunnskap fra pågående prosjekter, bla i Gudbrandsdalen.

6.3. Geit på utmark

For geitebøndene er det mindre grad av teknologisk rasjonalisering, sammenlignet med kumelkproduksjonen, og det er ikke mange alternativer til tradisjonell stølsdrift. Greier man å opprettholde geitemelkproduksjonen i ØS vil stølsdrifta fortsette med de positive effektene det har på utmarka. Geita er kjent som det beitedyret som beiter mest på busker og trær, og en økning av geitetallet vil være positivt for å hindre gjengroinga i stølsområdene. I «geitebygda» Lykkja er det eksempler på fravær av støling, men med aktiv beitebruk i utmark.

Stølstilskuddet er i dag et positivt insitament til videre drift, men det er viktig at dette opprettholdes og følger kostnadsutviklingen i samfunnet. Det kan være vesentlige kostnader til lønn, infrastruktur og ulike investeringer, men også betydelige verdier i beiteressursen.

Ammegeit egner seg særlig for utleie, med formål som kulturlandskapspleier. Potensialet i dette bør undersøkes, og tas inn som tiltak i handlingsplanen.

Det kan nevnes at lettere saueraser kan ha noe av den samme effekten som geit, selv om ringbarkingsegenskapen til geit er unik.

6.4. Rydding og skjøtsel av beiteområder nær stølene

Det er utført ryddetiltak på stølsområder for å øke beitekvaliteten (mengde og kvalitet) i sentrale beiteområder. For å styre beitinga mere, kan gamle støler og slåttemarker ryddes. Dette vil også være viktige tiltak i forhold til kulturlandskapsskjøtsel og vil hindre gjengroing. I landbruket er det driveplikt på areal som er definert som dyrka mark i stølsområdene. I det ligger en plikt til å holde slikt areal i hevd.

I forhold til kulturlandskapshensyn og for å hindre vandring hos melkekyr, kan det være en fordel å rydde areal nærmest mulig stølene. Sannsynligvis er stølene anlagt på de beste jordbunnsforholdene, slik at dette naturlig blir på de beste lokalitetene.

Områder som blir ryddet og overtas av minst 50 % beiteplanter, kan være tilskuddsberettiget for areal- og kulturlandskapstilskudd. Det er bare foretak med husdyr som kan søke tilskudd for slikt areal. Samla tilskudd for innmarksbeite i drift var 261,- kr/dekar i 2020.

God skjøtsel av setervoller kan ha stor betydning som tiltak for å forlenge beitesesongen vår og høst. Det blir fremmet et forslag til tiltak i handlingsplanen for å demonstrere/lære om effekter av kulturfremmende tiltak på setervoller, i samarbeid med Nlr/Ressursenter for fjellandbruket.

Det må understrekes at ugjødsla godt forvalta setervoller kan representere noen av de viktigste arealene vi har med hensyn på viktig biologisk mangfold, som vi må ta vare på. Uten skjøtsel og bruk gror disse arealene fort igjen, og biologisk mangfold tapes også over tid på den måten.

Effekt av gjødsling på gamle setervoller – har gitt inntil 6 ganger avlingsøkning, men kan nok ha gått ut over biomangfold. Bildet er fra Rendalen med betydelig dårligere jordbunnsforhold enn i ØS.

6.5. Flytte besetninger til andre områder

Det er i utgangspunktet ikke behov for å flytte eller dele opp besetninger på grunn av høyt beitetrykk i noen lokaliteter. Beitetrykket er totalt sett lavt, men det er viktig at konsentrasjonen av beitedyr ikke blir for stor m.h.p tilvekst og vandring.

Med å bruke vegetasjonskartet og finne de beste beiteområdene og ledige beiteområder, vil det være mulig å regulere beitetrykket noe i forhold til slippested for dyrene. Det kan da være aktuelt å dele opp store flokker. På denne måten får man bedre utnyttelse av beitet i hele området. Det er større tilvekst på dyrene jo mindre de vandrer.

En slik utnyttelse av beiteområdet bør også ses i sammenheng med hvordan utnyttelsen av hjemmebeitene er. Det bør legges opp til systemer der hjemmebeite og utmarksbeite fungerer godt i forhold til hverandre. Tidlig beiteslipp i utmarka gir normalt sett lengre beitesesong på utmarksbeite.

Det er ikke aktuelt å flytte besetninger p.g.a ulikt rovdyrtrykk i ulike områder.

Det er lite aktuelt å prioritere eget tiltak for flytting av beitedyr nå, men spørsmålet bør vurderes som en del av arbeidet med beitebruksregler.

6.6. Regulering av beitesesongen

Bygdenære skogsområder blir i mindre grad benyttet som utmarksbeite i dag. I den grad det er aktuelt vil de gode lysforholdene på åpne områder og hogstflater føre til at graset kommer tidligere enn i skogen. Det er viktig å få med denne grasveksten, da den er næringsrik og gir god tilvekst på beitedyr. For sau og dyr som krever tilvekst er det viktig med tidlig beiteslipp.

For å unngå gjengroing med gras på hogstflatene er også tidlig beiteslipp av sau en stor fordel. Sau kan slippes når smyla er 3-4 cm høy.

Skal man kombinere utmarksbeite med innmarksbeite/kulturbeite i bygda, må det planlegges et system med beiting i bygda først og flytting til utmarksbeite og tilbake på hjemmebeite. I forhold til tilvekst er det viktig å ha tidlig beiteslipp og heller ta ned dyrene tidligere. Seint beiteslipp for ammekyr er mest aktuelt med høstfødte kalver. Beiteslipp etter St.Hans bør uansett ikke være aktuelt i de lavest beliggende områdene. Hanndyrloven og tidspunkt for paring vil ha betydning for hvordan enkeltbruk klarer å utnytte utmarksbeite.

Beitesesongen starter ikke samtidig i hele beiteområdet. Det kan være viktig å ta hensyn til dette ved beiteslipp og i kombinasjon med hjemmebeite. I lavereliggende deler av beitet kan beiteslipp skje i løpet av juni og i høyere liggende områder 14 dager senere. I beiteområdene er det ubetydelig med snøleier (< 1% grassnøleie, men vel 5% i det nykartlagte området rundt Skaget), slik at det har heller liten praktisk betydning i forhold til friske beiter utover i sesongen.

Vi kan ikke forvente å ha samme slipp og sankedatoer i hele dette området, med så stor variasjon i høydslag og vegetasjon. Dersom vi ønsker en optimal utnyttelse av beiteressursene bør derfor slipp og sank i større grad følge utviklinga på beiteplantene, enn det som er tilfellet i dag.

Det er aktuelt å vurdere tiltak for regulering av beitesesongen under arbeidet med beitebruksregler.

6.7. Radioaktivitet

Valdres ble relativt hardt rammet av radioaktiv nedfall etter Tsjernobyl-ulykken i 1986. Det har vært nedfôring av sau som har gått på utmarksbeite helt fram til nå. Dette viser hvor langsiktig påvirkning slike ulykker kan få. Det er særlig småfeholdet som har vært berørt.

For tiden tas det bare kontrollmålinger av radioaktivitet i enkelte sauebesetninger. Hvor mye radioaktivitet sauen får i seg avhenger av mengden sopp i fjellet på høsten. Fuktig vær på ettersommeren gir mye sopp, som igjen kan føre til økt radioaktivitet i sauen, og som har medført nedfôringstid. Sauen blir ikke levert til riktig tid og det går mere beite/fôr enn det som er planlagt. Dette har gitt noen utfordringer, og er ofte kompensert med innkjøpt fôr.

Det er lite aktuelt å ta inn nye tiltak i handlingsplanen nå, der 2 sauebesetninger fortsatt kommer til å bli overvåket fremover.

6.8. Regime rundt saueholdet i Øystre Slidre

Det har vært stabile slIPTtall de senere årene, med 6511 sau i 2000 og 7259 i 2020. Toppårene var 2017 og 2018 med over 8000 sau. Det er ingen signaler som tyder på at det kommer til å bli veldig mye mere sau i årene framover, selv om det hadde vært ønskelig – også ut fra beitekapasiteten.

Uansett beitetilgang vil tilvekstkurven hos lam stagnerer når beitekvaliteten avtar. Det er viktig å få lammene på godt innmarksbeite før denne stagnasjonen, mens de ennå har god tilvekst. Det gir bedre utnyttelse av høstbeitet og kortere periode på beite før slakting. Sanking av sau kan vurderes framskyndet, sannsynligvis med den effekten at lam kan leveres tidligere – til en bedre pris. En kan da skille søyer og lam, og søyene kan settes ut på utmarksbeite igjen.

Det er innarbeidet praksis at hovedsanking av sau er første helga i september og sank av storfe til en viss grad foregår besetningsvis. I Haldorbu sankes det felles, først sau og deretter storfe og i Skaget går mye storfe ute til godt ut i september.

Det fungerer bra slik det er i dag, men er nok ikke det optimale i forhold til beiteutnyttelse. I ulike områder og mellom besetninger kan det finnes variasjoner i lammingsstidspunkt,

beitekvalitetsutvikling og andre forhold, som tilgang på høstbeite. Individuell/områdevis tilpasning vil derfor være styrende. Etter 20-25. august taper beitet seg normalt veldig raskt, men med lokalitets- og årsvariasjoner. Ut fra prisløypa for lam vil det være en fordel med tidligst mulig levering. Lam som stagnerer i tilvekst på utmarksbeite trenger gjerne en tid på godt innmarksbeite for å komme i gang igjen. Det krever derfor en lengre periode på innmark og dermed tærer det hardere på høstbeitene enn lam i god vekst som kommer fra utmarka.

Vurderinger av eventuelle endringer i rutiner og praksis gjøres som ledd i tiltak for å lage beitebruksregler.

6.9. Soneinndeling etter kvalitetskriterier

Ulike områder vil ha ulik verdi for ulik bruk. Arealer kan f.eks. ha høy eller lav verdi som beiteareal ut fra beitekvalitet eller beliggenhet i forhold til støler eller annet. Tilsvarende vil ulike områder ha ulik interesse for turisme/fritidsformål. Ved å vekte slike bruksegenskaper gjennom indekser for ulike kriterier og kvaliteter kan det tydeliggjøres verdiene for de ulike arealinteressene. Et slikt system vil kunne være en viktig støtte for arealplanlegging, prioritering av ulike tiltak og arealforvaltning generelt.

Det legges opp til et tiltak i handlingsplanen der et slikt system for soneinndeling blir etablert i de mest konfliktfylte områdene. Dette vil særlig ha betydning som styringsverktøy der tyngre satsinger, f.eks. innen turisme/reiseliv, blir i konkurranse med viktige beiteinteresser.

6.10. Kartløsning i Valdreskart

Vegetasjonskartlegging er utført av NIBIO, på oppdrag fra kommunen.

Kartløsning i Valdreskart er viktig, som grunnlag for arealplanlegging og forvaltning generelt. Gjennomført vegetasjonskartlegging bør derfor inn i Valdreskart, og slik synliggjøres for alle med interesser i områdene. Det er også et ønske om å få dette inn i Gårdskart (NIBIO).

Det legges inn et tiltak i handlingsplanen for å få etablert vegetasjonskartlagte områder i Valdreskart, og om mulig i Gårdskart. Når dette er gjennomført vil det også være et godt grunnlag for å vurdere ytterligere vegetasjonskartlegging i områder der dette mangler.

6.11. Beredskapsplan

Beredskapsplan i denne sammenhengen har i første rekke som mål å sikre nødvendige opplysninger om beitedyr, dyreeiere og beitelag til bruk under skadefelling av rovdyr, og hvilke tiltak og ansvarsområder ulike aktører kan og skal forholde seg til.

Kommunen har ikke en vedtatt beredskapsplan. Vi har derimot en praksis for informasjon, tilsyn, beredskapstelefon, tiltaksutvikling og forebygging. Det vil derimot være viktig å få på

plass en godt formalisert plan på området. Dette vil kunne sikre at viktige elementer ikke blir sovende og utdatert over tid.

Kommunen har de siste 8 åra hatt en lønnet tilsynsgjeter i beitesesongen (ca kr 60000 årlig inkludert kadaversøk ved behov), som et forebyggende tiltak, finansiert av tilskudd gjennom statlig ordning og kommunen.

Vi legger opp til et tiltak i handlingsplanen for å få på plass en beredskapsplan, som blant annet bør ha som mål å

- forebygge tap og skade på husdyr på utmarksbeite.
- fange opp akutte forhold i beiteområdene.
- plassere ansvar og beskrive gjennomføring av tiltak
- vurdere behov/kostnad ved etablering av beredskapshavner
- få på plass kjøreregler for samhandling i skarpe situasjoner med rollefordeling (politi, fellingsleder, dyreeiere m.fl.).

6.12. Informasjon og kommunikasjon

Manglende kunnskap om beitedyr og riktig oppførsel i områder der beitedyr ferdes er ofte kilde til både konflikter og farlige situasjoner.

Løshunder på beite er eksempel på en tiltakende utfordring som beitenæringen rapporterer om. Møte med storreflokker i utmarka er et annet eksempel, der farlige eller uønska situasjoner kan unngås ved korrekt oppførsel. Det kan også nevnes problematikk rundt gjerder, som både kan være ulovlige og farlige for beitedyr. Enkle handlinger, som det å lukke grunder, kan ha stor betydning for gjennomføring av beitebruk. Dette er noen eksempler på utfordringer der informasjon og kommunikasjon er viktig, som tiltak for begrense uønsket adferd og øke bevisstheten rundt konsekvenser av handlinger.

En ide er lansert på å finne temaer der gode infovideoer kan lages til bruk på sosiale medier. Dette bør vurderes som mulige prosjekter. Hva kan skje når du slipper hunden løs, kaster søppel som dyr får i seg, mater dyr på beite etc? Informasjon til barn og unge via sosiale medier kan være en god strategi. Det bør undersøkes om samarbeidspartnere på nasjonalt nivå har interesse i denne type tiltak.

Det legges i handlingsplanen opp til at et beiteutvalg får ansvar for å lage årlige informasjonsplaner. Det bør da prioriteres mellom aktuelle utfordringer, skisseres hvordan det skal informeres (for eksempel bruk av nettsider, skilting, media, brev eller varsling) og ansvar for informasjonen må bestemmes.

6.13. Utbyggingsavtaler som finansieringskilde til landbrukstiltak

Regulering og utbyggingstiltak kan i større eller mindre grad redusere beiteressurser i utmarka, og konflikter oppstår ofte der beitende dyr går nær bebygde områder.

Kompenserende ordninger ved utbygginger kan derfor ha en legitimitet. Kommunen praktiserer bruk av utbyggingsavtaler for blant annet å finansiere opp ulike tiltak som oppstår som et resultat av utbygginger, samt for å utvikle og fremme ønskelig infrastruktur i hytteområda.

I handlingsplanen legges inn et tiltak på gjennomføring av en juridisk vurdering av bruk av utbyggingsavtalemidler til landbruket ved regulering til hytte-/fritidsformål. En tematikk kan være konfliktforebygging i utmark.

6.14. Fjerning av farlige gjerder

Gamle gjerder er en utfordring i utmark. Uten tilstrekkelig vedlikehold blir disse farlige for ferdende dyr. Fjellstyret har, som grunneier, over tid vært flinke til å rydde opp. I allmenninger og bygdenære områder er det mye å ta tak i.

Det har tidvis vært tilløp til bruk av elektriske gjerder, men oftest uten strømtilknytting, rundt i flere hytteområder. Mattilsynet har slått fast at strømgjerder (særlig nettinggjerder) uten strøm ikke er tilfredsstillende ut fra hensynet til dyrevelferd. Slike gjerder i ulike varianter krever også jevnlig tilsyn (daglig), og egner seg ikke til gjerding rundt hytter. Beitenæring og kommunen har samarbeidet om å slå ned på denne praksisen, men det kunne vært gjort mer.

Dyrevelferdsloven har bestemmelser, og gir grunnlaget for reaksjoner, der gjerder utsetter dyr for fare for unødige påkjenninger og belastninger. Mattilsynet har forvaltningsansvar for denne lova, og gjør vedtak i slike saker. Utfordringen er at vi i sterkere grad må ta tak i dette bredere og mer systematisk, fordi gjeldende forvaltningsressurser strekker ikke til. Kommunen har ansvar for forvaltning av gjerdeloven.

En aksjon for fjerning av «farlige» gjerder legges inn som tiltak i handlingsplanen.

6.15. Manglende vegetasjonskartlegging

Det mangler fortsatt vegetasjonskartlegging av viktige områder av utmarka.

Med bakgrunn i gjeldende kartleggingsstatus legges det inn et tiltak i handlingsplanen for å utvikle et prosjekt på ytterligere completering, og der behovet blir vurdert og grunnlagt. Det skal også lages en realistisk finansieringsplan for tiltaket. Det bør være et mål ha en plan på dette på plass før neste rullering av beitebruksplanen.

7. Litteratur

Øystre Slidre kommune. Landbruksplan 2009-2012

NIBIO RAPPORT | VOL. 3 | NR. 31 | 2017 Innmarksbeite – areal og tilstand i

17 kommuner i Oppland

NIBIO Notat 2019. Vegetasjon og beite i delar av Øystre Slidre kommune.

Skog og Landskap Rapport 07/2013. Utmarksbeitet i fjellområder mellom Valdres og Gausdal

Beitebruksregler for Ringsakerfjellet, 04.03.1996

http://www.nasjonalparkstyre.no/Documents/Langsua_dok/Forvaltningsplan'/H%c3%b8ring%20forvaltningsplan/FORVALTNINGSPLAN_030719_web.pdf

Alle beitekart finnes i skog og landskap sin database – kilden.

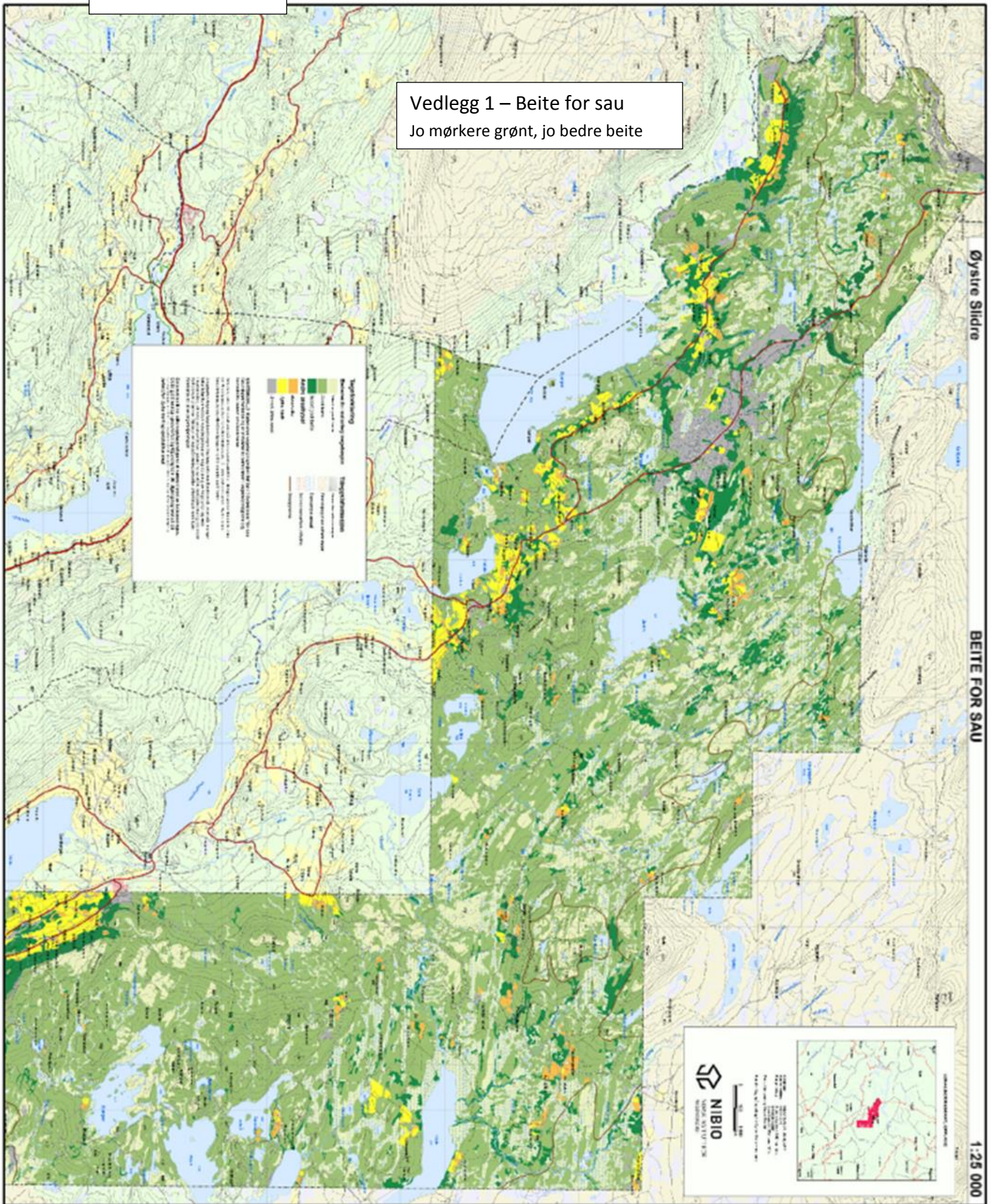
<http://kilden.skogoglandskap.no/map/kilden>

<https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/bitstream/handle/11250/2468752/Bioforsk-Rapport-2009-04-55.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

<https://arealbarometer.nibio.no/nb/fylker/innlandet/kommuner/oeystre-slidre>

8. Vedlegg

Vedlegg 1 – Beite for sau
Jo mørkere grønt, jo bedre beite

Vedlegg 2 – Vegetasjonskart.

Den lyseste grønnfargen indikerer mindre godt beite. Den mørkeste grønnfargen er svært godt beite. Mellomgrønn, som det er mest av er godt beite. Stølsområder er oransje og dyrka mark er gul.

